

„comuniune”- comuniune cu Dumnezeu, comuniune cu frații) (pp.95-99). O bibliografie densă (pp. 100-102) ne dovedește acrvia autorului asupra subiectului abordat. Avem dinainte un text tonic, lipsit de prejudecăți și util celui care vrea să facă din predică mai mult decât un pretext de rostire a unor cuvinte. Un mod de a proiecta atent dialogul pastoral și prin intermediul omiliei, atent și fidel asumării învățaturii de credință dar și profilului antropologic al comunității parohiale și nu numai.

Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Necula

Manlio Sodi- Rocco Ronzani (a cura di), *La Predicazione nei Padi della Chiesa. Una Tradizione sempre attuale*, Lateran University Press, 2017, 272 pg.

Suntem dinaintea unei minunate sinteze de cercetare în domeniul Omileticii patristice. Doi profesori de marcă, Manlio Sodi (profesor emerit de liturgică și comunicare religioasă, director pentru ani buni ai Revistei *Liturgica* și *PATH* a Academiei Pontificale de Teologie, coordonator al unor coloane științifice ori concordante liturgice- mai ales la *Sacramentariul Gregorian*) și Rocco Ronzani (Superiorul Provinciiei Augustiniene din Italia, profesor de filosofie și teologie la Universitatea Pontificală Gregoriană, doctor în patrologie cu lucrarea de filologie patrologică *Gelasio di Roma, Lettera sulle due natur. Introduzione, testo critică, traduzione e commento* (Bologna, 2011), coeditor la *Analecta Augustiniana*, Profesor de patristică la *Augustinianum*) sunt coordonatorii unei remarcabile sinteze de omiletică, adevărat Dicționar de teologie patristică. În *Prezentarea* realizată de Enrico dal Covolo (episcop titular de Heracleea, Rectorul Universității Pontificale *Lateranense*) acesta consemnează în consens cu provocarea editării: „În fapt, și în slujirea propovăduirii, precum în alte lucrări, Părinții au marcat în mod ireversibil istoria creștinismului, până acolo încât orice lucrare și misiune ce le-a urmat, dacă vrea să fie autentic, trebuie să se confrunte cu propovăduirea lor și cu misiunea îndeplinită de ei. Printre altele, un predicator care nu se confruntă cu Părinții, nu este un autor autentic al Bisericii” (Presentazione, pg. 5). Pentru a stabili itinerariile lecturii omiliei patristice s-au identificat o serie de coordonate (scrieri omiletice, deontologia prediciei, retorică și predică, improvizatia în timpul predicării, tipurile de ascultători, alte caracteristici, problematica specifică propovăduirii etc.). Putem parcurge, textele sunt realmente vii, profilurile acestor corifei ai Evangheliei de la care nu doar contemporanii ci și noi, oameni ruți dese ori de Evanghelie, avem enorm de învățat. Structura textului, limbajul academic și largile bibliografii legate de fiecare sfânt analizat, fac din lucrare și un izvor de cultură patristică și de model practic de propovăduire. Sunt analizați (în paranteză consemnăm autorii studiilor): *Augustin din Hippona* (O. Pasquato, pp. 25-38), *Ambozie* (M. Navoni, pp. 39-50), *Vasile cel Mare* (F.Trisoglio, pp.51-68), *Beda Venerabilul* (G. Caputa, pp. 69- 92), *Chiril al Alexandriei* (M. Maritano, pp. 93-98), *Chiril al Ierusalimului* (O. Pasquato, pp.99- 106), *Cromațiu de Aquileea* (G. Trettel, pp.107- 116); *Efrem din Nisibe* (P. Yousif, pp.117-124), *Gaudențiu din Brescia* (C. Truzzi, pp. 125-128), *Ioan Hrisostom* (O.Pasquato, pp. 129-142), *Ieronim* (M. Maritano, pp.143-149), *Grigorie de Nazianz* (F. Trisoglio, pp. 151- 163), *Grigorie de Nissa* (F. Trisoglio, pp. 165-180), *Grigorie cel Mare* (V. Recchia, pp. 181- 194), *Ilarie de Poitiers* (R. Iacoangeli, pp. 195-201), *Ippolit*

Recenzii

(E.Prinzivalli, pp.203- 214), *Irineu din Lyon* (E. Peretto, pp. 215-226), *Isidor de Sevilia* (J. M. Nunez Moreno, pp.227- 232), *Leon cel Mare* (J. Pinell, pp. 233-240), *Maxim de Torino* (M. Maritano, pp. 241- 246), *Origen* (A. Monaci Castagno, pp. 147- 254), *Petru Crisologul* (A. Olivar, pp.255- 258), *Proclu de Constantinopol* (S.J. Voicu, pp. 259- 262) și *Zenon din Verona* (C. Truzzi, pp. 263-266). Suntem dinaintea a 24 de texte, cu un echilibrat conținut de istorie-textualitate-metodica interpretării din punct de vedere al elocinței vremii, literaturii de specialitate și articulării ei pe tehnica modernă a comunicării. Dincolo de statura academică a lucrării, volumul este viu, legat de nevoia de a-i prezenta pe vestitorii Evangheliei în dinamica lor pastoral- omiletică.

Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Necula

Recenzie la Hieronymus Engberding, *Das eucharistische Hochgebet der Basileiosliturgie, Textgeschichtliche Untersuchungen und kritische Ausgabe* (=Theologie des christlichen Ostens 1), Münster, 1931, p. LXXp. + 57p.

Nu se întâmplă adesea ca în istoria unei discipline teologice o lucrare să ajungă să aibă o atât de mare importanță și influență pe cât a avut-o disertația doctorală prezentată la Bonn în 1931 de către Hieronymus Engberding, unul din iluștrii elevi ai marelui orientalist german Anton Baumstark, întemeietorul metodei liturgice comparate. Benedictinul mănăstirii Joseph Coesfeld reușea atunci o cercetare și o analiză amănunțită a tuturor (!) manuscriselor anaforalei Sfântului Vasile cel Mare, păstrate în mai toate limbile cultice orientale (arabă, armeană, etiopiană, georgiană, greacă, slavonă, și siriacă, dialectul bohairic și cel sahidic), stabilind schema de evoluție istorică a lor precum și raporturile și interferențele între ele.

Lucrarea are structura unei monografii clasice de liturgică comparată: în ampla introducere autorul tratează principalele teme legate de subiectul de cercetare propus. În primul rând el expune stadiul cercetărilor făcute pe această temă, apoi își descrie metoda sa de lucru, după care face o decriere amănunțită a tuturor manuscriselor liturgice folosite, stabilind și schema de evoluție a lor, pentru ca apoi să analizeze similarități între textul anaforalei Sfântului Vasile cel Mare și alte anaforale euharistice dar și opere patristice. Tot aici Engberding ia în discuție problema paternității acestui text euharistic după care prezintă, în cea de a doua parte, o analiză comparată a textului celor patru versiuni: egipteană, armeană, siriacă și bizantină în care s-a păstrat anafora Sfântului Vasile cel Mare. (p. 1-27)

Liturgistul german a demonstrat că nici una din Liturghiile ortodoxe nu a cunoscut un teritoriu atât de vast de răspândire și o astfel de mare varietate de manuscrise ca cea a Sfântului Vasile cel Mare. Tocmai acest fapt l-a determinat pe Engberding să aleagă anafora acestei Liturghii pentru a încerca să soluționeze „importanta problemă a evoluției textului euharistic”.¹

Definind întru început metoda de lucru a criticii textuale cu care va opera în analiza tuturor izvoarelor sale, autorul a listat în debutul lucrării sale cele peste 400 de manuscrise

---

¹ H. Engberding, *Das eucharistische Hochgebet der Basileiosliturgie...*, p. XXIII.